

РОЗДІЛ ІV. АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС; ФІНАНСОВЕ ПРАВО; ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.26661/2786-5649-2024-2-05>

КВАЛІФІКАЦІЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ЗА ОБ'ЄКТИВНИМИ ЕЛЕМЕНТАМИ ЮРИДИЧНОГО СКЛАДУ

Коваленко Л. П.

*доктор юридичних наук,
доцент кафедри адміністративного права та адміністративної діяльності
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого
вул. Григорія Сковороди, 77, Харків, Україна
orcid.org/0000-0002-6552-3693
kovalenkolar2@gmail.com*

Мартиновський В. В.

*кандидат юридичних наук,
доцент кафедри адміністративного права та адміністративної діяльності
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого
вул. Григорія Сковороди, 77, Харків, Україна
orcid.org/0000-0001-5266-8043
vladimir3126@ukr.net*

Ключові слова:

*адміністративне
правопорушення, склад
адміністративного
правопорушення, кваліфікація
адміністративного
правопорушення, об'єкт
адміністративного
правопорушення, об'єктивна
сторона адміністративного
правопорушення.*

В статті розглядаються аспекти кваліфікації адміністративного правопорушення щодо об'єкта та об'єктивної сторони його складу. Правова оцінка протиправної дії базується на ознаках адміністративного правопорушення і елементах його юридичного складу. Розглядаючи ознаки адміністративного правопорушення (діяння особи, протиправність, винність, караність), закріплені у законодавчій нормі, можна визначити, чи являється це діяння адміністративним правопорушенням. У юридичного складу адміністративного правопорушення інше призначення, за його допомогою встановлюється підстава для притягнення до адміністративної відповідальності. За наявності всіх елементів складу, діяння кваліфікується як адміністративне правопорушення і тоді особа може бути притягнута до відповідальності. Кваліфікація адміністративного правопорушення є основою правозастосовчої практики та здійснюється уповноваженими посадовими особами на всіх етапах провадження у справах про адміністративні правопорушення в межах компетенції зазначених осіб. В статті визначено особливості, які впливають на правильність кваліфікації: обов'язковими ознаками об'єктивної сторони адміністративного правопорушення є: протиправне діяння, суспільно шкідливі наслідки, причинний зв'язок між діянням та наслідками; факультативні ознаки об'єктивної сторони: час (тимчасовий проміжок, протягом якого було вчинено діяння та настали суспільно шкідливі наслідки), місце (певна територія, де було скоєно протиправне діяння та наступили його наслідки), спосіб (прийоми, методи, використовувані під час скоєння правопорушення), обстановка (сукупність причин, що оточують подія правопорушення) вимагають свого встановлення, але не завжди впливають на правову оцінку діяння; залежно від конструкції складу адміністративного правопорушення об'єктивна сторона

може виражатися у скоєнні однократної дії; багато статей особливої частини КУпАП носять бланкетний (відсилочний) характер. Певна увага приділяється проблемам відсутності законодавчого закріплення понять, що характеризують юридичний склад адміністративного правопорушення.

QUALIFICATION OF ADMINISTRATIVE OFFENSES ACCORDING TO OBJECTIVE ELEMENTS OF THE LEGAL COMPOSITION

Kovalenko L. P.

Doctor of Law,

Associate Professor at the Department of Administrative Law and Administrative Activity

Yaroslav Mudryi National Law University

Hryhoriia Skovorody str., 77, Kharkiv, Ukraine

orcid.org/0000-0002-6552-3693

kovalenkolar2@gmail.com

Martynovskyi V. V.

Candidat of Law,

Associate Professor at the Department of Administrative Law and Administrative Activity

Yaroslav Mudryi National Law University

Hryhoriia Skovorody str., 77, Kharkiv, Ukraine

orcid.org/0000-0001-5266-8043

vladimir3126@ukr.net

Key words: *administrative offence, composition of administrative offence, qualification of administrative offence, object of administrative offence, objective aspect of administrative offence.*

The article considers the aspects of the qualification of an administrative offense in relation to the object and the objective side of its composition. The legal assessment of an illegal act is based on the signs of an administrative offense and the elements of its legal composition. Examining the signs of an administrative offense (acts of a person, illegality, guilt, punishment), established in the legislative norm, it is possible to determine whether this act is an administrative offense. The legal composition of an administrative offense has a different purpose, with its help the basis for bringing to administrative responsibility is established. If all elements of the composition are present, the act is qualified as an administrative offense and then the person can be held liable. The qualification of an administrative offense is the basis of law enforcement practice and is carried out by authorized officials at all stages of proceedings in administrative offense cases within the competence of the specified persons. The article defines the features that affect the correctness of the qualification: mandatory features of the objective side of an administrative offense are: illegal act, socially harmful consequences, causal connection between the act and the consequences; optional features of the objective side: time (temporary period during which the act was committed and socially harmful consequences occurred), place (certain territory where the illegal act was committed and its consequences occurred), method (techniques, methods used during the commission offense), the situation (a set of reasons surrounding the occurrence of an offense) requires its establishment, but does not always affect the legal assessment of the act; depending on the structure of the composition of the administrative offense, the objective party may be expressed in the commission of a single action; many articles of the special part

of the Code of Administrative Offenses have a blanket (exemption) character. Some attention is paid to the problems of lack of legislative consolidation of concepts characterizing the legal structure of an administrative offense.

Вступ. На сучасному етапі державотворення вітчизняне адміністративне право як самостійна галузь права продовжує своє вдосконалення і реформування, своєчасно реагуючи на нові суспільні відносини шляхом внесення змін у механізм діяльності його правових інститутів.

Чинні юридично обов'язкові правила мають на меті забезпечення правопорядку і державної дисципліни у певних сферах діяльності, які безпосередньо зачіпають інтереси більшості громадян та організацій незалежно від їх організаційно-правової форми. Дотримання таких правил відповідає інтересам громадян, суспільства і держави, а їх порушення призводить до шкідливих та суспільно небезпечних наслідків. Негативне ставлення до вимог законодавства є джерелом правопорушень. Правопорушення це патологія, що виражається у байдужому ставленні до законів, невиконанні їхніх вимог. Питання про правопорушення та їх кваліфікації, заходах відповідальності за них є основоположним для теорії адміністративного права та правозастосовчої практики. Дана проблема має не вузькогалузеву, як може здатися на перший погляд, а навпаки міжгалузевий характер. Виходячи з цього, актуальність дослідження очевидна, оскільки об'єктивні елементи складу адміністративного правопорушення мають особливості, що представляють суттєве, а іноді основне значення для правильної кваліфікації адміністративного правопорушення та законного притягнення винної особи до відповідальності. Водночас відсутність законодавчого закріплення понятійного апарату, що використовується при кваліфікації адміністративних правопорушень, створює складнощі для здійснення правозастосовної практики.

Питанню щодо визначення складу адміністративного правопорушення та його елементів приділяли увагу багато вітчизняних учених, серед яких можемо назвати Ю.П. Битяка [1], В.Т. Пилипчака [2], О.О. Кравчука [5], О.В. Поштаренко [6], А.В. Тарасюка [7], К.О. Чишко [8] та інших. Разом із тим питання щодо кваліфікації адміністративних правопорушень, зокрема, за окремими елементами юридичного складу залишилось поза увагою вчених-адміністративістів. Саме цим обумовлена необхідність наукового аналізу цього питання.

Метою статті є дослідження кваліфікації адміністративних правопорушень за об'єктивними елементами юридичного складу, ознак та структурних елементів складів адміністративних пра-

вопорушень; визначення кола помилок під час провадження у справах про адміністративні правопорушення, а також формування пропозицій щодо вдосконалення чинного законодавства.

Виклад основного матеріалу. Сформована термінологія, зміст і структура складу адміністративного правопорушення вироблені та відшліфовані теорією та практикою протягом багатьох років, але, на нашу думку, повинно бути його законодавче закріплення.

Склад адміністративного правопорушення – логічна конструкція, правове поняття про нього, відбиття суттєвих властивостей певних протиправних дій. Чинне законодавство не закріплює ознак правопорушень, а лише відбиває з них суттєві та конструює відповідні склади. Закріплені в них ознаки – достатня підстава для кваліфікації дії, як адміністративного правопорушення.

Розглядаючи правову природу юридичного складу адміністративного правопорушення, відзначимо відсутність нормативного закріплення цього поняття. Склалася парадоксальна ситуація, протягом багатьох років вирішуються питання щодо наявності або відсутності складу адміністративного правопорушення, для його подальшої кваліфікації, а поняття цього складу та його елементів досі не знайшло свого відображення у законодавчих актах. Нормативне закріплення поняття складу адміністративного правопорушення та його елементів дасть змогу органам адміністративної юрисдикції відповідальніше підходити до кваліфікації протиправного діяння, сприятиме зміцненню законності та ефективності при застосуванні адміністративних покарань, підвищить загальну правову культуру населення.

У будь-якому випадку в теорії адміністративного права існує єдиний погляд щодо об'єктивних та суб'єктивних ознак складу адміністративного правопорушення, оскільки діяння виступає як органічна єдність зовнішньої діяльності людини та її свідомості. Склад правопорушення конструюється як сукупність чотирьох елементів: об'єкта, об'єктивної сторони, суб'єкта та суб'єктивної сторони.

Опосередковано процедура кваліфікації сприяє вирішенню одного із завдань провадження по справам про адміністративні правопорушення: всебічне, повне, об'єктивне та своєчасне з'ясування обставин кожної справи.

Кваліфікація адміністративних правопорушень є розумовий процес, який полягає у дослідженні та порівнянні ознак скоєного діяння з ознаками,

включеними законодавцем до конструкції певного складу. Результатом такої діяльності є правова оцінка скоєного діяння. Ця оцінка полягає у висновку про те, що діяння містить ознаки складу адміністративного правопорушення, передбаченого тією чи іншою нормою адміністративного права.

В окремих випадках кваліфікація правопорушення не викликає складнощів через простоту самого діяння, наприклад, коли виноситься постановою по справі про адміністративне правопорушення без складання протоколу (ст. 258 Кодексу України про адміністративні правопорушення) [3]. В інших випадках конструкція складу адміністративного правопорушення є більш складною, адже вчинене діяння характеризується ознаками, присутніми у конструкції інших складів.

В силу цього кваліфікація адміністративного правопорушення здійснюється послідовно з урахуванням всіх елементів складу.

В першу чергу підлягають оцінці ознаки об'єктивних елементів складу правопорушення. При цьому кваліфікація починається з тієї ознаки, яка містить вказівку на обставину правопорушення, тобто на зовнішні ознаки, що характеризують протиправне діяння. Таким чином, початковий стадією та основою правозастосовчого процесу є кваліфікація адміністративного правопорушення з його об'єктивній стороні. Вказівка на першорядне значення даної ознаки складу правопорушення міститься, наприклад, у ст. 247 КУпАП: провадження у справі про адміністративне правопорушення не може бути розпочате, а розпочате підлягає закриттю за таких обставин: відсутність події і складу адміністративного правопорушення. Відсутність складу адміністративного правопорушення має місце, наприклад, внаслідок відсутності одного з його елементів – об'єктивної сторони.

Об'єктивна сторона адміністративного правопорушення завжди міститься у диспозиції статті, тому кваліфікація за ознаками об'єктивної сторони передбачає зіставлення ознак скоєного діяння та його характеристикою, що міститься у правовій нормі.

При цьому треба враховувати ряд особливостей, які впливають на правильність кваліфікації.

1. Адміністративним правопорушенням (проступком) визнається протиправна, винна (умисна або необережна) дія чи бездіяльність, яка посягає на громадський порядок, власність, права і свободи громадян, на встановлений порядок управління і за яку законом передбачено адміністративну відповідальність. Не можуть бути визнані правопорушенням думки, почуття, наміри людини, хоч би якими протиправними вони були. Наміри людини не знайшли свого виразу зовні, вони не можуть бути визнані адміністративними правопорушеннями.

2. Обов'язковими ознаками об'єктивної сторони адміністративного правопорушення є: протиправне діяння (у формі дії або бездіяльності), суспільно шкідливі наслідки, причинний зв'язок між діянням та наслідками. Встановлення та доведення наявності шкідливих наслідків та причинного зв'язку необхідне здійснювати лише за матеріальними складами правопорушень. За формальними складами правопорушень цього не вимагається.

3. Факультативні ознаки об'єктивної сторони: час (тимчасовий проміжок, протягом якого було вчинено діяння та настали суспільно шкідливі наслідки), місце (певна територія, де було скоєно протиправне діяння та наступили його наслідки), спосіб (прийоми, методи, використовувані під час скоєння правопорушення), обстановка (сукупність причин, що оточують подія правопорушення) вимагають свого встановлення, але не завжди впливають на правову оцінку діяння. Час, місце, спосіб, обстановка правопорушення мають значення для їх кваліфікації тільки в тих випадках, коли на них є пряма вказівка у відповідній статті закону. Наприклад, дрібне хуліганство, тобто нецензурна лайка визнається таким, якщо відбувається у громадському місці (ст. 173 КУпАП).

4. Залежно від конструкції складу адміністративного правопорушення об'єктивна сторона може виражатися у скоєнні однократної дії. В такому випадку об'єктивна сторона може включати дві або більше альтернативних дій, вчинення будь-якого з яких є достатньо для визнання поведінки особи правопорушенням (наприклад, незаконні виробництво, придбання, зберігання, перевезення, пересилання наркотичних засобів або психотропних речовин без мети збуту в невеликих розмірах – ст. 44 КУпАП). Об'єктивна сторона адміністративного правопорушення може виражатися й у сукупності двох різних дій, кожне з яких має бути скоєно особою, щоб діяння можна було кваліфікувати як правопорушення (наприклад, порушення встановленого порядку взяття, переробки, зберігання, реалізації і застосування донорської крові та (або) її компонентів і препаратів – ст. 45-1 КУпАП).

5. Багато статей особливої частини КУпАП носять бланкетний (відсилочний) характер. У таких випадках необхідно використовувати нормативні акти, що закріплюють правила дорожнього руху, природокористування, протипожежної безпеки, оскільки тільки з їх допомогою можна правильно оцінити відповідне діяння.

Висновки з даного дослідження. Таким чином, об'єктивна сторона складу правопорушення, що характеризується обов'язковими та факультативними ознаками, є основою кваліфікації адміні-

стративного правопорушення з урахуванням тих особливостей, що зазначені вище. У той же час, ознаки об'єктивної сторони складу не знайшли свого закріплення у законодавчих акти. Вважаємо,

що з метою підвищення ефективності правозастосовної практики, дотримання прав та свобод громадян необхідно запровадити відповідні норми до адміністративного законодавства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Адміністративне право України: підручник / Ю. П. Битяк (кер. авт. кол.), І.М Балакарева, І.В. Бойко та ін.; за заг. ред. Ю. П. Битяка. Харків: Право, 2021. 392 с.
2. Захист прав, приватності та безпеки людини в інформаційну епоху / Пилипчук В.Г., Брижко В.М., Доронін І.М. та ін.: монографія; за заг. ред. акад. В.Г. Пилипчука. Київ-Одеса: Фенікс, 2020. 260 с.
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07 грудня 1984 р. № 8073-Х / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 1984. № 51. Ст. 1122
4. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141
5. Кравчук О. О. Адміністративна та (або) кримінальна відповідальність за порушення карантину людей. *Публічне право*. 2020. № 1. С. 102–115.
6. Поштаренко О. Поняття, сутність та зміст адміністративної відповідальності в умовах нової парадигми адміністративного права. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 3. С. 174–179.
7. Тарасюк А. В. Кібербезпека України на сучасному етапі державотворення: теоретико-правові основи: монографія. Київ; Одеса: Фенікс, 2020. 404 с.
8. Чишко К. Зарубіжний досвід адміністративно-правової кваліфікації правопорушень. *Підприємництво, господарство і право: наук.-практ. госп.-прав. журн.* 2020. № 3. С. 185–191.

REFERENCES

1. Bytiak Yu. P., Balakarjeva I.M., Boiko I.V. (2021). *Administratyvne pravo Ukrainy: pidruchnyk* / Kharkiv: Pravo, pp. 392.
2. Pylypchuk V.H., Bryzhko V.M., Doronin I.M. (2020). *Zakhyst prav, pryvatnosti ta bezpeky liudyny v informatsiinu epokhu / monohrafiia; za zah. red. akad. V.H. Pylypchuka*. Kyiv-Odesa: Feniks, pp. 260.
3. Kodeks Ukrainy pro administratyvni pravoporushennia: Zakon Ukrainy vid 07 hrudnia 1984 r. vol. 8073-Kh / Verkhovna Rada Ukrainy. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 1984. Vol. 51. St. 1122/
4. Konstytutsiia Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 28 chervnia 1996 r. Vol. 254k/96-VR / Verkhovna Rada Ukrainy. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 1996. vol. 30. St. 141/
5. Kravchuk O. O. (2020). *Administratyvna ta (abo) kryminalna vidpovidalnist za porushennia karantynu liudei*. Publichne pravo. vol. 1. pp. 102–115.
6. Poshtarenko O. (2020). *Poniattia, sutnist ta zmist administratyvnoi vidpovidalnosti v umovakh novoi paradyhmy administratyvnoho prava*. Pidpryemnytstvo, hospodarstvo i pravo. vol. 3. pp. 174–179.
7. Tarasiuk A. V. (2020). *Kiberbezpeka Ukrainy na suchasnomu etapi derzhavotvorennia: teoretyko-pravovi osnovy: monohrafiia*. Kyiv; Odesa: Feniks, pp. 404.
8. Chyshko K. (2020) *Zarubizhnyi dosvid administratyvno-pravovoi kvalifikatsii pravoporushen. Pidpryemnytstvo, hospodarstvo i pravo: nauk.-prakt. hosp.-prav. zhurn.* vol. 3. pp. 185–191.